

Výskumná štúdia NBS č. 6/2020

Vplyv koronakrízy na finančnú situáciu zadlžených slovenských domácností

Andrej Cupák, Ján Klacso, Martin Šuster

© Národná banka Slovenska 2020
research@nbs.sk

Táto publikácia je dostupná na internetovej stránke NBS
<https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-vyskumu>

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autora a nevyjadrujú
oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

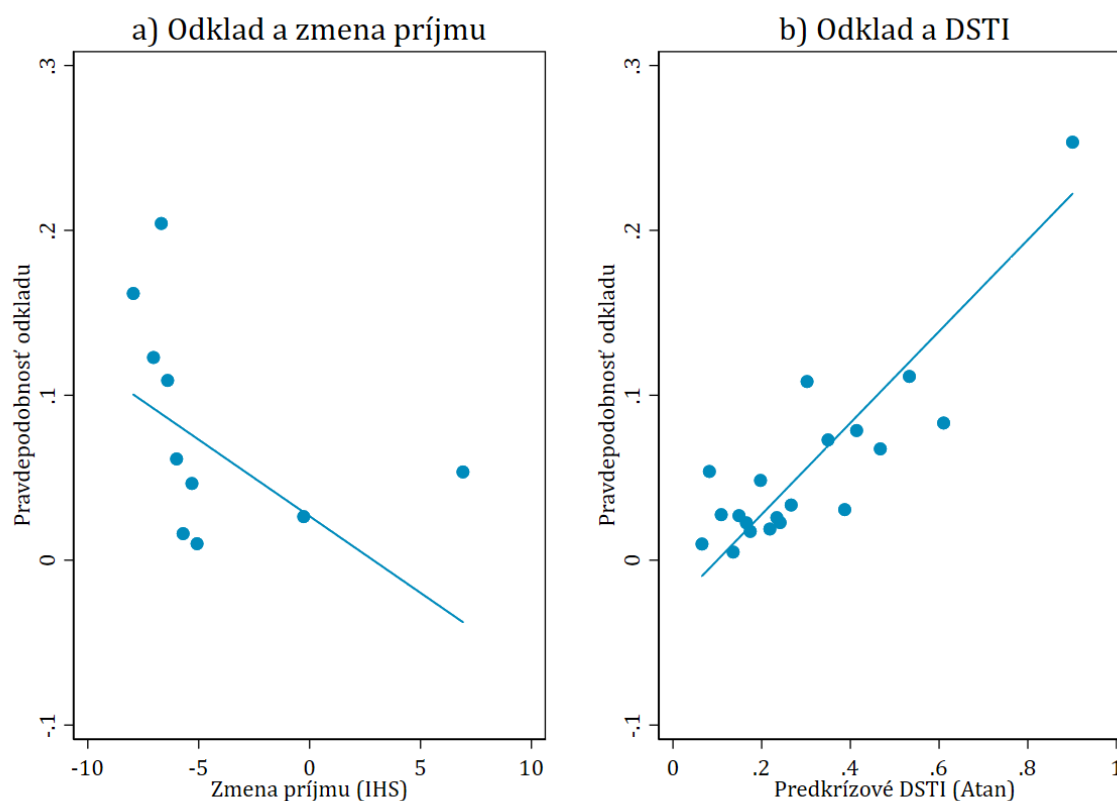
Krátke časti textu, nie viac ako dva odseky, môžu byť citované bez predchádzajúceho
súhlasu autorov, pokiaľ bude úplne uvedený zdroj.

Netechnické zhrnutie

V tejto štúdii analyzujeme situáciu zadlžených domácností zasiahnutých recesiou vyvolanou Covid-19 pandémiou. Rovnako ako mnoho iných krajín, aj Slovensko zaviedlo široké moratórium na splácanie dlhov voči finančným inštitúciám. Aj keď ide o dôležitý stabilizačný nástroj, potrebujeme informácie o vyhliadkach zadlžených domácností, ktoré požiadali o odklad splátok dlhu.

Za účelom získania alternatívnych informácií Národná banka Slovenska zahájila sériu prieskumov medzi zadlženými domácnosťami zameranú na vývoj ich finančnej situácie a ich očakávaní ohľadom splátok úverov po uplynutí moratória v roku 2021. Prieskum má mesačnú frekvenciu a zbiera detailné informácie o zadlžených domácnostiach. V čase tvorby štúdie boli k dispozícii výsledky prvých dvoch vĺn, ktoré sa uskutočnili v júli a auguste 2020 (detailné výsledky prieskumu sú opísané v Cesnak a kol., 2020).

Obrázok 1: Základné determinanty pravdepodobnosti odkladu splátok (vlna 1)

Poznámka: DSTI (Debt-service-to-income); IHS (inverzná hyperbolická transformácia); Atan (Arkus tangens transformácia).

Zdroj: prieskum zadlžených domácností, NBS.

Základné empirické zistenia nášho článku naznačujú, že znížené finančné zdroje (pokles príjmu) v dôsledku pandémie / krízy Covid-19 a vyššia zraniteľnosť domácností (vyššie predkrízové DSTI) výrazne vplyvajú na rozhodnutie domácností požiadať o odklad. Základné korelácie sú zobrazené na obrázku 1. Tieto vzťahy zostanú zachované, ak v regresiach

kontrolujeme aj pre veľký počet socio-ekonomických charakteristík domácností, a aj pre regionálne a bankové fixné efekty (tabuľka 1). Výsledky naznačujú, že okrem zmeny príjmu / spotreby, a finančného stresu domácností (DSTI), pravdepodobnosť požiadania o odklad splátok je do vysokej miery determinovaná charakteristikami ako vzdelanie a vek respondentov, a taktiež zmenami v pracovnom postavení jednotlivých členov domácnosti.

Tabuľka 1 Probit odhady determinantov odkladu splátok (prvá vlna)

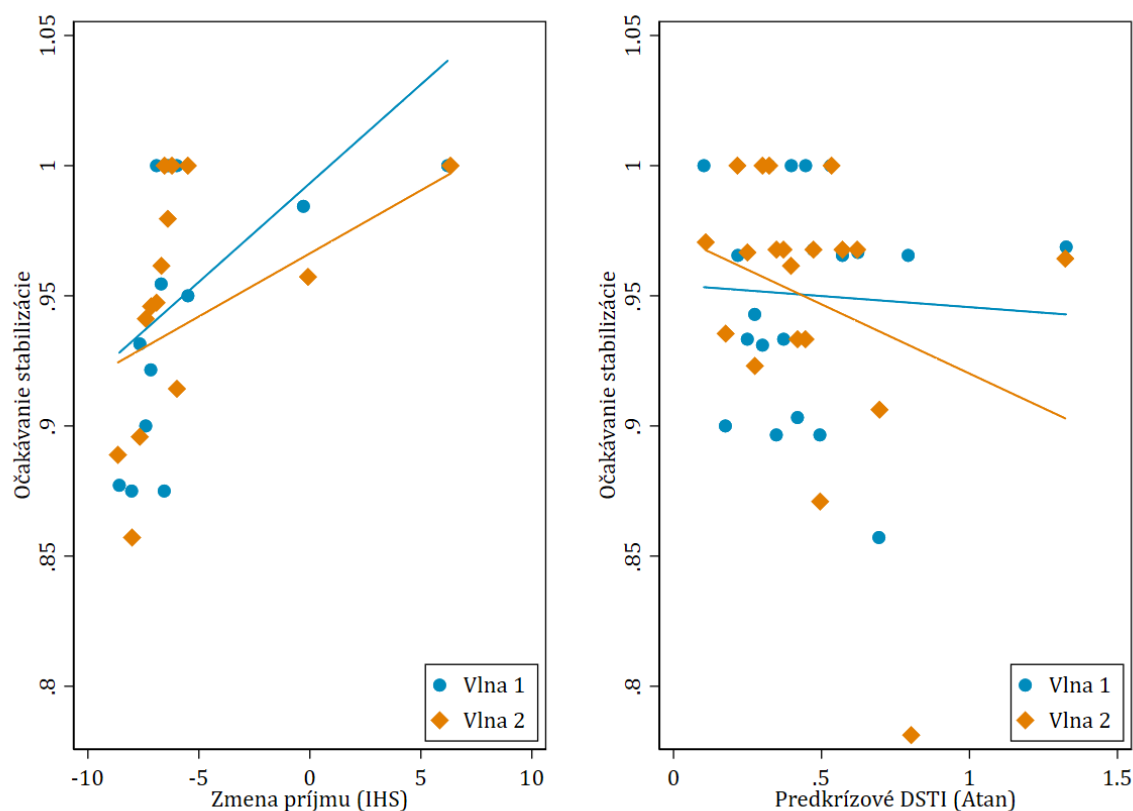
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Vysokoškolské vzdelanie	-0.037*** (0.012)	-0.038*** (0.012)	-0.029** (0.012)	-0.031*** (0.011)	-0.023** (0.011)	-0.024** (0.010)
Vek	-0.001** (0.001)	-0.002*** (0.001)	-0.001** (0.001)	-0.001*** (0.000)	-0.001** (0.000)	-0.001*** (0.000)
Pohlavie (muž)	-0.019 (0.012)	-0.021* (0.012)	-0.019* (0.011)	-0.017* (0.010)	-0.015 (0.010)	-0.013 (0.008)
Niektorým členom domácnosti sa zmenil status	0.030** (0.012)					
Všetkým členom domácnosti sa zmenil status	0.039*** (0.015)					
Práca v senzitívnom sektore		0.032** (0.015)	0.025* (0.014)	0.022* (0.012)	0.019 (0.013)	0.016 (0.011)
Zmena príjmu (IHS transformácia)			-0.006*** (0.001)	-0.004*** (0.001)	-0.006*** (0.001)	-0.004*** (0.001)
Zmena výdavkov (IHS transformácia)				-0.005*** (0.001)		-0.005*** (0.001)
Predkrízové DSTI (Arc-tangens)	0.125*** (0.023)	0.127*** (0.023)	0.108*** (0.021)	0.103*** (0.020)	0.099*** (0.019)	0.091*** (0.018)
Regionálne a bankové fixné efekty	×	×	×	×	✓	✓
Pseudo R ²	0.17	0.16	0.19	0.22	0.21	0.24
N	974	974	973	973	973	973

Poznámka: Vážené regresie. Prezentované sú marginálne efekty odhadnuté na priemerných hodnotách vysvetľujúcich premenných. * p < 0.10, ** p < 0.05, *** p < 0.01.

Zdroj: prieskum zadlžených domácností, NBS.

Ďalším krokom našej analýzy je zmapovať situáciu u domácností, ktoré využili možnosť odkladu splátok, ohľadom ich očakávaní splácať záväzky po skončení splátkového moratória. Základné výsledky našej analýzy sú zhrnuté na obrázku 2. Domácnosti, u ktorých nenastal prepád príjmov, majú vyššiu pravdepodobnosť očakávať stabilizáciu situácie, a tento vzťah je konzistentný naprieč dvoma vlnami zisťovania. Na druhej strane, domácnosti s vyšším DSTI majú menšiu pravdepodobnosť očakávať stabilizáciu v budúcnosti. Tento efekt je výrazný najmä pre druhú vlnu prieskumu, ktorá sa uskutočnila v auguste 2020. Ostatné detailné výsledky regresíí sú popísane v tabuľke 2 a 3.

Obrázok 2: Základné determinanty pravdepodobnosti pozitívnych očakávaní (odkladové domácnosti)

Poznámka: DSTI (Debt-service-to-income); IHS (inverzná hyperbolická transformácia); Atan (Arkus tangens transformácia).

Zdroj: prieskum zadlžených domácností, NBS.

Tabuľka 2 Probit odhady determinantov očakávaní stabilizácie (prvá vlna)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Vysokoškolské vzdelanie				0.114 (0.197)	0.136 (0.195)
Vek				0.003 (0.010)	0.001 (0.009)
Pohlavie (muž)				0.086 (0.191)	0.099 (0.192)
Zmena príjmu (IHS transformácia)	0.204** (0.091)	0.163** (0.065)	0.168** (0.070)	0.169** (0.071)	0.155** (0.063)
SZČO (referenčná osoba)		-0.546*** (0.199)	-0.546*** (0.200)	-0.567*** (0.200)	-0.554*** (0.195)
SZČO (druhá osoba)			0.336 (0.306)	0.338 (0.310)	0.322 (0.305)
Niektorým členom domácnosti sa zmenil status	0.208 (0.276)	0.349 (0.292)	0.329 (0.293)	0.329 (0.302)	0.361 (0.303)
Všetkým členom domácnosti sa zmenil status	0.241 (0.276)	0.453 (0.303)	0.387 (0.300)	0.377 (0.306)	0.406 (0.306)
DSTI zmena	-0.034* (0.020)	-0.041** (0.021)	-0.042** (0.021)	-0.042** (0.021)	-0.044** (0.021)
Predkrízové DSTI (Arc-tangens)					
Pseudo R ²	0.077	0.108	0.114	0.116	0.110
N	602	602	602	602	602

Poznámka: (nevážené) regresie sú odhadnuté len na populácii odkladových domácností. Prezentované sú marginálne efekty odhadnuté na priemerných hodnotách vysvetľujúcich premenných. * p < 0.10, ** p < 0.05, *** p < 0.01.

Zdroj: prieskum zadlžených domácností, NBS.

Tabuľka 3 Probit odhady determinantov očakávaní stabilizácie (prvá vlna)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Vysokoškolské vzdelanie				0.197 (0.199)	0.198 (0.199)
Vek				-0.019** (0.009)	-0.019** (0.009)
Pohlavie (muž)				-0.058 (0.180)	-0.060 (0.179)
Zmena príjmu (IHS transformácia)	0.045* (0.024)	0.045* (0.024)	0.048** (0.024)	0.050** (0.025)	0.050** (0.025)
SZČO (referenčná osoba)		0.009 (0.185)	-0.025 (0.189)	0.033 (0.180)	0.034 (0.181)
SZČO (druhá osoba)			0.486 (0.308)	0.460 (0.312)	0.456 (0.312)
Niektorým členom domácnosti sa zmenil status	-0.381* (0.210)	-0.380* (0.211)	-0.359* (0.211)	-0.413** (0.210)	-0.413** (0.210)
Všetkým členom domácnosti sa zmenil status	-0.410* (0.232)	-0.410* (0.232)	-0.409* (0.234)	-0.450* (0.236)	-0.446* (0.238)
DSTI zmena	-0.002 (0.008)	-0.002 (0.008)	-0.004 (0.008)	-0.003 (0.009)	
Predkrízové DSTI (Arc tangens)	-0.494** (0.221)	-0.493** (0.224)	-0.483** (0.225)	-0.438* (0.236)	-0.443* (0.233)
Pseudo R ²	0.054	0.054	0.065	0.086	0.086
N	610	610	610	610	610

Poznámka: (nevážené) regresie sú odhadnuté len na populácii odkladových domácností. Prezentované sú marginálne efekty odhadnuté na priemerných hodnotách vysvetľujúcich premenných. * p < 0.10, ** p < 0.05, *** p < 0.01.

Zdroj: prieskum zadlžených domácností, NBS.

Naše výsledky môžu poskytnúť užitočné informácie pre tvorcov finančných a hospodárskych politík. Prieskum potvrdil, že značný podiel domácností bol silne zasiahnutý krízou a následnými ekonomickými škodami, ktoré pandémia vyvolala. Situácia väčšiny týchto domácností sa počas leta normalizovala a straty, ktoré v súčasnosti vyplývajú z prieskumu, sú pre bankový sektor zvládnuteľné. Asi 1 % zadlžených domácností neočakáva systematické splácanie svojho dlhu, čo predstavuje približne 1 % portfólia retailových úverov. Druhá vlna pandémie a reakcia vlád však môžu opäť komplikovať situáciu domácností a mať pre nich vážne dôsledky. Navrhujeme pozorne sledovať situáciu týchto zraniteľných domácností zberom mikroúdajov formou prieskumu aj na dlhšom časovom období. Na základe nadchádzajúceho vývoja pandémie môžu tvorcovia politík zvážiť ďalšie predĺženie splátkového moratória, ktoré sa zatiaľ javí ako jeden z najefektívnejších politických nástrojov, ktoré pomohli udržať blahobyt domácností počas tohto turbulentného obdobia.

Referencie

Cesnak, M. a spol. (2020). *Vplyv koronakrízy na finančnú situáciu a očakávania zadlžených domácností*. Príležitostná štúdia NBS 3/2020.